

У грудні 2012 р. Міжнародне енергетичне агентство (МЕА) оприлюднило результати дослідження і середньостроковий прогноз розвитку світового ринку вугілля. За даними звіту МЕА «Світовий ринок вугілля, прогноз його розвитку до 2017 року», до п'ятірки найбільших споживачів вугілля нині входять Китай, США, Індія, Росія та Японія. Сукупний показник споживання в цих країнах становить 75 % від світового обсягу споживання вугілля, що у 2012 р. становив близько 3,75 млрд т у нафтовому еквіваленті.

За словами виконавчого директора МЕА М. Хувен, упродовж наступних п'яти років вугілля, поряд із нафтою, може стати основним енергоресурсом у світі, зокрема в Європі. Головною причиною цьому є висока ціна на традиційний газ і падіння світової ціни на вугілля внаслідок зростання обсягів видобування і споживання сланцевого газу в США.

Згідно з прогнозами МЕА, світові обсяги споживання вугілля до 2017 р. можуть зрости на 1,2 млрд т – до близько 4,3 млрд т у нафтовому еквіваленті на рік, при цьому світові обсяги споживання нафти зростуть до близько 4,5 млрд т на рік. Зростання світових обсягів споживання вугілля відбуватиметься переважно за рахунок збільшення імпорту Індією і Китаєм, провідними експортерами вугілля до цих країн залишаться Індонезія, Австралія і США.

З початком світової фінансової кризи в ЄС спостерігалось поступове збільшення обсягів споживання вугілля і скорочення обсягів імпорту трубопровідного газу. Так, у період 2009–2012 рр. споживання вугілля для генерації електричної енергії в ЄС зросло з 400 до нинішніх 450 млн т на рік. Причиною цьому слугували падіння ціни на вугілля в США (нижче 100 дол. за 1 т) і високі ціни на газ за довгостроковими контрактами в ЄС.

Крім того, логістичні витрати на транспортування вугілля морським транспортом є у п'ять-шість разів дешевшими, ніж витрати на транспортування скрапленого газу. <...> На думку експерта Нідерландського інституту міжнародних відносин Clingendael М. Халберта, помилки в економічній і фінансовій політиці ЄС, забюрократизованість механізмів регулювання газового ринку Спільноти призвели до формування негативного ставлення промислових кіл до використання газу як основного енергоресурсу в Європі.

Слід зауважити, що стрімкий розвиток потужностей відновлювальної енергетики (переважно вітрової і сонячної), що впродовж останніх років спостерігався у Німеччині, Великобританії, Нідерландах та інших країнах ЄС, не сприяв скороченню викидів CO₂ в Європі. Почасти, замість очікуваного витіснення з енергобалансу вугілля, «зелена» генерація

компенсувала скорочення обсягів генерації електричної енергії на газотурбінних станціях. За даними Bloomberg New Energy Finance, німецькі енергокомпанії, що продовжували використання газу для генерації електричної енергії, у 2012 р. мали збитки на рівні 11,7 євро/МВт, тоді як компанії, що використовували вугілля, заробляли близько 14,22 євро/МВт.

За словами провідного експерта МЕА А.-С. Корбо, на фоні провалу європейської кліматичної політики й механізму торгівлі квотами на викиди CO₂ (EU Emissions Trading Scheme) єдиним фактором, стримуючим широкомасштабний перехід генеруючих потужностей ЄС з газу на вугілля, є збереження на світових ринках прив'язки довгострокових контрактів на постачання вугілля до цін на нафту.

Для учасників європейського енергетичного ринку очевидним є факт, що існуюча в ЄС система формування ціни на газ і схеми формування ціни на квоти з викидів CO₂ потребують глибокого реформування. Збереження прив'язки ціни газу до нафти й низькі ціни на викиди CO₂ у Європі призведуть до подальшого зростання обсягів споживання вугілля, а у середньостроковій перспективі сприятимуть стагнації і падінню конкурентоспроможності європейської промисловості на світовому ринку.

На думку М. Хувен, за умов сплати 6–8 євро за квоту на викид 1 т вуглецю промислові підприємства у Європі мало зацікавлені в модернізації та оновленні власного обладнання. Отже, без підвищення ціни на викиди CO₂ і впровадження новітніх технологій з видобування нетрадиційного газу споживання вугілля зростатиме. Механізм регулювання і скорочення викидів CO₂ виявиться неієздатним зупинити кліматичні зміни на планеті.

<...> Отже, до головних факторів, що спричинили зростання попиту на вугілля в ЄС, можна віднести:

- здешевлення світової ціни на вугілля внаслідок скорочення його споживання в США й часткового заміщення сланцевим газом;
- помилки в кліматичній політиці ЄС і низькі ціни на квоти з викидів CO₂, що стимулює генеруючі компанії ухилятися від модернізації і збільшувати обсяги використання вугілля;
- висока ціна на трубопровідний газ і її прив'язка до індексу цін на нафту;
- намагання генеруючих компаній посилити експлуатацію застарілого обладнання на вугільній сировині, яке після 2016 р. підлягатиме утилізації.

На сьогодні подальше нарощування споживання вугілля в ЄС обмежено можливостями й потужністю наявної інфраструктури. Водночас у ЄС започатковано близько 69 проектів з будівництва нових генеруючих потужностей на вугіллі. Їх поступове введення в експлуатацію сприятиме

продовженню зростанню обсягів споживання вугілля в ЄС.

Переважає більшість представників промислових кіл в ЄС схиляється до думки, що за умов збереження високої ціни на газ у Європі та її прив'язки до цін на нафту скорочення споживання трубопровідного газу є неминучим. За нинішньої ціни на газ європейська промисловість є неконкурентною порівняно з економікою США та азійських країн *(Дейнеко В. Вугільний ренесанс в Європі – ціна відмови від сланцевого газу? // Українська енергетика (<http://ua-energy.org/post/28739>). – 2013. – 25.01).*